

Куба Віктор Васильович - аспірант кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського»

УДК 130. 2.

СОЦІАЛЬНО – ФІЛОСОФСЬКЕ ПІЗНАННЯ ФЕНОМЕНУ «ДУШІ» ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНОГО КОНЦЕПТУ

В статті розглядаються соціально - філософські уявлення про Душу в соціальному просторі і виявляються історичні витоки пізнання феномену «Душі». Розкривається спосіб пізнання феномену «Душі» як соціокультурного концепту.

Ключові слова: Душа, феномен Душі, концепт.

СОЦІАЛЬНО – ФИЛОСОФСКОЕ ПОЗНАНИЕ ФЕНОМЕНА «ДУШИ» КАК СОЦИОКУЛЬТУРНОГО КОНЦЕПТА

В статье рассматриваются социально - философские представления о Душе в социальном пространстве и выявляются исторические истоки познания феномена «Души». Раскрывается способ познания феномена «Души» как социокультурного концепта.

Ключевые слова: Душа, феномен Души, концепт.

SOCIO – PHILOSOPHICAL KNOWLEDGE OF THE PHENOMENON OF "SOUL" AS A SOCIOCULTURAL CONCEPT

The article deals with social - philosophical understanding of the soul in the social space and knowledge are historical origins of the phenomenon of "Soul." It reveals that even in the twentieth century is not reproduced in full essence of the concept of "soul" as a phenomenon, as is always the question about how important her knowledge. Drawn attention to the fact that based on the setting value concepts and defining its structure is possibly distinguish sociocultural characteristics of the phenomenon. This possibility arises from the consideration of the phenomenon of "Soul" as a socio-cultural concept, with attention to the fact that the concept - the category of thought, unobservable, but structured. In findings indicated that examined on the following principles phenomenon of "Soul" is certainly clear that the "soul" - a spiritual foundation, it is invisible simple vision, and look for its shape, weight need a spiritual action, because it is present in all benefits, and not shown in rude towards her because of rudeness to others.

Keywords: Soul, phenomenon of Soul, concept.

Актуальність дослідження. В соціально-історичному часі поняття «Душі» для кожної людини і суспільства в цілому завжди було достатньо відкритим і дискусійним із різних причин ставлення до нього. Навіть і у ХХІ столітті не відтворена в повній мірі сутність поняття «Душі», як феномену, так як завжди залишається актуальним питання про спосіб її пізнання.

Одним із достатньо проблематичних і актуальних недостатньо вирішених питань для філософських уявлень про феномен «Душі» є джерела її пізнання. Проблема пізнання феномену «Душі» все більш висвітлюється в кожному соціально - історичному періоді, але, при цьому, мова йде не тільки про пряме відкриття природи «Душі», бо тут і не безпосереднє звернення до питання смерті, безсмертя, Бога.

Кожний історичний крок філософської думки надавав свою певну відповідь на питання про те, що таке «Душа», маючи уяву і про її можливості пізнання. Але ж сучасність зі своєю інформаційною перенаповненістю, знову ж звертається до споконвічних питань, і одне із них, безумовно, соціокультурні засади феномену «Душі».

Ступінь розробленості проблеми. В історії людства проблематика духотворення в людині – її «Душі» є достатньо розробленою на різних рівнях соціального буття, але при цьому завжди залишається відкрита ніша – відповідність екзистенціонального та опередмечуваного в

формах інформаційного осягнення її сутності.

Соціальна філософія «Душі» є предметом уваги Сократа, Платона, Аристотеля, Фоми Аквінського, Р. Декарта, Спінози, Дж. Локка, Г. Гегеля, Павла Флоренського та багатьох інших, а в мистецьких пошуках – її певна “візуалізація” є у роботах В. Кандинського, П. Філонова, П. Пікассо та інших митців.

Основи пропозицій «концепту», який пов’язаний з пізнанням духовного, і, зокрема, «Душі», після його трактування у П. Абеляра, запропоновані в роботах Н. Д. Арутюнова, С. А. Аскольдова - Алексеєва, С. Г. Воркачєва, Д. С. Лихачєва, С. Х. Ляпіна, В. П. Нерознака, М. В. Піменової, Ю. С. Степанова та інших. Фактично стосуючись мови і понять – із християнської традиції пізнання, концепт постає важливою одиницею пізнання взагалі, і навіть того, що неможливо охопити тільки розумовим поняттям, але можливо структурувати навіть із фрагментів чуттєвого - екзистенційного.

В загальному очевидно, що питання про феномен «Душі» повторюються із століття в століття і йдуть по лінії від минулого - до майбутніх нових запитань про «Душу» і особливо про можливості її пізнання. І враховуючи такі бачення саме підняття питання духовного спрямування феномену «Душі» в поєднанні з соціальним є доцільним особливо сьогодні, а особливо питання про «Душу» як зі сторони її природної, духовної, так і соціальної суті.

Невирішені частини проблеми. І до сьогодні ще не визначений феномен

«Душі» в контексті її соціокультурної концептуалізації.

Мета дослідження – розглянути історичні витоки соціально – філософського пізнання феномену «Душі» і виявити їх специфіку. Обґрунтувати спосіб пізнання феномену «Душі» як соціокультурного концепту.

Основний зміст. Складність осмислення такого феномену, яким є «Душа» пов’язується, впершу чергу, і з філософськими проблемами сучасної епохи постмодернізму. Так, перегляду попередніх бачень і пошуку певної істинності сутності «Душі» сприяв певний методологічний конфлікт, який виражався у різноманітності уявлення відносно «Душі», тому що інформація формувалася і накопичувалася темпорально, а знання, з точки зору і сьогодення, мали б бути більш об’єктивними. Відкрилась і певна “духовна малообізнаність” сучасної людини. Доречно звернути увагу, що процес змін і доповнень до уявлення про «Душу», прослідковується завжди. І причина певного конфлікту в її пізнанні не в незадоволенні відповідями попередників, а послідовним варіантом «фундаментальної дискографії» (повторення з своїм баченням) та реконструкції запитань і відповідей.

Одна із проблем в пізнанні феномену «Душі» пов’язана з методологією філософського пізнання в цілому, на що звертають увагу, зокрема Р. Рорті, П. Стросон, Г. Щедровицький та інші. Так, зокрема, Р. Рорті зазначає, що «ніхто повністю не впевнений, являються чи питання, які обговорюються необхідними питаннями, або просто випадковими побудовами» [1]. За думкою Р. Рорті, «ми повинні утверджувати себе через вираження порівняно кращих запитань, а не засобом порівняно кращих відповідей на вічні «глибокі», «фундаментальні питання», на які наші попередники відповідали погано» [1].

Безумовно, мати таке бачення і вести такі судження, це великий ризик і ще більша відповідальність, бо існує ж позиція, у якій твердо і безповоротно сказано – щось людина має знати, а щось їй не дано знати. Так, зокрема, Г. Щедровицький зауважує, що «.. це взагалі не наша з Вами прерогатива, як там в об’єкті знає Господь Бог, але ніколи не говорить. В крайньому випадку цим може займатись такий інститут як Наука ...» [2]. Актуальна думка і про соціальну природу пізнання феномену «Душі» у Г. Щедровицького, що «...в ненормально організованому суспільстві, там абсолютний дух ... співпадає з масовою культурою. І тезис мій тому більш невизначений – усвідомлено я роблю його більш невизначеним. Не «абсолютний дух», а «дух – і душа» [2].

Так як питання «Душі» фактично індивідуальне – особистісне, що слідує із історії її тлумачення, то фактично велика проблема суспільства сьогодення відображається в проблемі однієї людини, адже кожна людина - це частка всього і із часток складається вже цілісне

людство. Іншими словами – високодуховне суспільство, це кожна високодуховна людина, і кожна високодуховна людина, об'єднуючись із іншими, створює високодуховне суспільство.

Але ж, як би там не було, які протилежні думки не були б, саме втрата традиції осмислення феномену «Душі» спонукає до зворотнього спрямування роздумів людини в сторону відродження, реконструкції (змін, правок старих понять з метою відкриття і придання нових властивостей в майбутньому), деструкції (заперечення традиції з ціллю виявлення прихованого смислу), або ж деконструкції (розуміння засобом руйнування стереотипу або включення його в новий контекст) всього осмисленого надбання людства.

Процес формації самого поняття «Душі» доповнювався теорією анамнезису (пригадування того, що «Душа» знала до свого народження в Божественному світі), тобто природа «Душі» вже за часів Платона розглядалась теоретично із протяжністю у всьому можливому для людини часовому спрямуванні. Саме момент “мислення” «Душею» вже в Сократа є місцем зустрічі з істиною: «...душа стикається з істиною? ...коли вона пробує що-небудь разом із тілом, то воно, як видно, вводить її в оману» [3, с. 163].

Аристотель на початку своєї роботи «Про Душу» пише, що «признаючи пізнання справою прекрасною і гідною, але ставлячи одне значення вище другого або по ступені досконалості, або тому, що воно значення про більш високе і дивне, було б вірним по тій та іншій причині приділити дослідженню душі одне із перших місць» [4, с. 371]. На питання про те, що таке моя «Душа», відповідь Аристотеля звучить так: «Добитись про душу чого-небудь достовірного у всіх відношеннях і безумовно найважче всього» [4, с.371]. В цій відповіді присутня думка Аристотеля про внутрішню силу, що очевидно виходить із його слів: «... душа і що вона таке; ... відноситься чи вона до того, що існує, або, скоріше, є деяка ентелехія ...» [4, с.327].

Все починалось з природного пізнання, і в якийсь момент це пізнання впорядковувалось через опосередковану інформацію пророцтва. Так зокрема, Б. Спінози пише, що «...природне пізнання можна називати пророцтвом, бо воно є те, що ми пізнаємо за допомогою природного світла ...» [5, с.13]. Очевидно, що принципи і методи пізнання «Душі» на історичному початку її філософського осмислення були теоретичними похідними від природного пізнання, бо практичне пізнання були занадто суб'єктивним – фактично особистісним.

Перестановку проблематики «Душі» в контекст емпіричної психології проводить Дж. Локк в роботі "Досвід про людський розум". Він виступає проти схоластичного методу розгляду «Душі» як певної субстанції, а душевних явищ як "субстанційних якостей". Він заперечує і теорію "уроджених ідей" як першоначального змісту «Душі». На думку Дж. Локка, цей зміст появляється під дією на Душу зовнішнього світу – відчуття, чуттєвого досвіду та внутрішніх дій Душі – рефлексії, внутрішнього досвіду. В цьому контексті він пише, що "на досвіді ґрунтується усе наше знання, від нього в кінці кінців воно виходить" [6, с. 128]. На цих засадах Дж. Локк трактує «Душу» як «*tabula rasa*». По відношенню питання про матеріальну і нематеріальну природу «Душі» він вважає, що "...немає настирливої необхідності вирішувати питання в той чи інший бік..На мій погляд, це питання знаходиться за межами нашої свідомості..." [6, с. 529].

Г. В. Ф. Гегель замічає: « Отже, тією мірою, якою дух, упевнений у собі, – як прекрасна душа, – не має сили відчужити знання про себе, яке він тримає в собі, він не може досягнути будь-якої тотожності з відкритою свідомістю, ...» [7, с. 456].

Спірітуалістична концепція «Душі» "обґрунтовується" інтроспективним методом психологічного дослідження і "обґрунтовує" останній. Уявляючи «Душу» замкнутим світотом, доступного тільки самоспостереженню, вони заперечують можливість об'єктивного дослідження в психології. Стверджуючи, що все пізнається "через призму нашого духа", Л. М. Лопатин робить висновок: саме тому те, що звершується в самій «Душі», пізнається без всякої "посередницької призми", тобто інтроспективно [8].

В цілому, можливо виокремити загальне у всіх історичних пошуках методів пізнання «Душі». У працях мислителів, які накопичують певну історіографічну інформацію і піднімають проблему пізнання «Душі», прямо або опосередковано в більшості усе зводиться

до логічних – раціональних уявлень і визначень її сутності. Первинні поняття про феномен «Душі» виходили із емпіричних спостережень за життям, а конкретно за людинними його циклами - народженням, життям і смертю.

Сходження до пізнання «Душі» визначалося наступним. Традиційно феномен «Душі» вивчається не стільки розумовим осягненням, скільки з допомогою Віри або екзистенційного переживання Вічного, що створює картину соціальної причетності кожної людини і людства до чогось такого, що є водночас і суб'єктивним і об'єктивним для всіх. В кожен період формувалась своя гіпотеза бачень «Душі», яка в якійсь мірі задовольняла і набувала обрисів традиційності. А так як людина почала формувати поняття про «Душі» з її властивостей, які спостерігала під час свого життя, то доцільно підкреслити, що взагалі мова про властивості «Душі» якими вона була наділена навмисно і ці властивості були поглядами та уявленнями самої людини. При такому розгляді за допомогою ідеалізації «Душі» в якийсь сталий об'єкт «Душі» проявляється гіпотетично в двох спрямуваннях в роздумах: перший – «Душа» як субстанція з своїми властивостями з погляду людини, другий – «Душа» як субстанція істина і має властивості які людина не може пізнати. Зрозуміло, що людина завжди бажає мати одну відповідь, і поєднує невідому істину в істину з погляду людини.

В розгляді серед основних загальних підходів у пізнанні «Душі» проявляється певна символічна “ідеалізація”. Так, як “матеріальність” форми «Душі» зовні не проявлялась, або іншими словами – це матеріально не здійснено, то «Душа» конструювалась як певна субстанція – субстанціональна структура, що наділена певними ознаками і властивостями – і все це розглядалось як спосіб її пізнання. І так людина, фактично спостерігаючи за «Душею», природньо навіть несвідомо використовує ідеалізацію. При наявності істинних властивостей «Душі», людина наділяючи певними властивостями її ідеалізацію, осягає тільки частини поставленої мети пізнання. Розгляд «Душі» послідовно і ступенево, доходять до країв межі раціональних можливостей людини, що потребує знову повертатись у зворотньому напрямку, щоб переглянути і проаналізувати досягнене знання.

Існування методологічних засад і протиріч в пізнанні феномену «Душі» сформувало уявлення про її екзистенційну субстанційність, що доводило неможливість на раціонально – матеріалістичних позиціях осягнути «Душу», і що характерно відображено було вже при перших уявленнях і конструюванні первинних понять.

Із історії слідує, що були різні спроби використання методів для пізнання феномену «Душі».

В аспекті історичного методу можливо виокремити існування певної більшої кількості інформації про «Душу», чим на сьогодні. При цьому характерно, що інформація про «Душу» або загублена, або приховується, а при останньому - існує уявлення, що людині і цього достатньо. Зрозуміло, що історичний метод розгляду «Душі» допомагає не тільки розгляду, відкриттю і виведенню висновків із наявної інформації про неї, але і використанню новітніх інструментаріїв науки, таких як реконструкція, деконструкція, концептуалізація.

Спроба використати метод “абстрагування” - “формалізації” в розгляді об'єкту - «Душі» (субстанції), при якому «Душа» гіпотетично може бути виражена у знакових формах і створювати свою структуру ознак і властивостей, які мають зв'язки між собою, дає частину структурного знакового зображення (поєднувальні лінії – зв'язки між знаками - властивостями).

Спроба використання аксіоматичного методу в пізнанні феномену «Душі» було прийнятно за умов одночасного допуску існування і не існування «Душі». Тобто – якщо «Душа» існує, то вона має очевидні притаманні їй ознаки і властивості, в зворотньому напрямку думки – «Душа» не існує, і ці очевидні ознаки і властивості не належать «Душі». Очевидно при цьому, що все набування таким чином знання створювалося на засадах логічних правил конструювання форми і змісту поняття.

В подальшому розгляді методів пізнання феномену «Душі» доцільно зробити перехід до комплексного згрупування усіх результатів досліджень в історії на засадах системного

підходу, що проявляється з одної сторони, як в проблемах існування окремої – суб'єктивної «Душі» і загальної – світової «Душі», а з другої сторони - як лише однієї невіддільної розумовому осмисленню і моделюванню в понятті - «Душі». На засадах системного підходу виокремлюється і визначається кожен можливий проявлений елемент феномену «Душі» і елементи - у їх взаємозв'язку і взаємодії, враховується вплив їх ознак і властивостей як окремої, так і в цілому.

В цілому очевидно, що системний підхід дозволяє поєднати не тільки логічно – раціональні моменти досвіду пізнання, але і виявити особливі ознаки і властивості які проявились непередбачувано, а в загальному - розглянути феномен «Душі» в процесі його пізнання як систему в системі певної абстрагованої «Душі» - фактично ноуменальної по сутності. Сама логіка системного підходу дозволила гіпотезу існування або не існування «Душі» зводити до певної теорії пізнання на кожному історичному періоді. При цьому, була зібрана сукупність теоретичних знань, які, в свою чергу, призвели до окреслення і поняття Єдиного початку в кожній системі поглядів на феномен «Душі». Кожна система поглядів на істинну природу «Душі» створювала узагальнену ідею, яка то зберігалась як традиція, то уточнювалась, а інколи повністю змінювалась, формуючи взагалі протилежне бачення. Одночасно відповідність істинного судження про феномен «Душі» підлягала постійному новому судженню, адже розгляд поняття «Душа» буви, в основному, як теоретичне сходження.

При використанні метафізичного підходу, «Душа» як субстанція розглядається статично у своїй статиці (без змін, розвиток не береться до уваги), і «Душа» є сталою наповненою силою, але не дією, тобто вона є, а не діє. Такий стан не діючої «Душі» зустрічається у людей, які не знають або забули про «Душу». І так відокремивши «Душу» від усього, не враховуючи суперечності, все ж за для пошуку абсолютної істини «Душі» спостерігається діалогічна недовірність, тобто «Душа» діє на «Душу» завжди, але «Душа» не включена на діалогічну дію з «Душею». Використання ж діалектичного методу дозволяє виявити, що «Душа» благоїдна субстанційна форма.

Ближче до пізнання феномену «Душі», до певної міри, еkleктична методологія. Спроба використання елементів еkleктики для пізнання феномену «Душі» - де “довільне” поєднання різних і розрізнених фактів, ідей, концепцій, понять мало призвести до певних правдоподібних результатів. Цей метод при своїй удаваній і навмисній “дробленості”, мав окремі переваги, бо знімав певні стереотипи, що формувалися на протязі історії пізнання феномену «Душі». Потім він наповнювався певними структурованими твердженнями, набуває якості неоеклектичного (як синтезований результат еkleктики) - перехід до передбачуваної відносної істини судження. При цьому, усе зайве відкидається і залишається тільки залишкове істинне – структуроване для «Душі» - Духовне і по змісту, і по сутності, що відповідає одному із завдань для людини – Духовне гармонізувати з тілесним.

Таким чином, на основі історичних сходжень до пізнання феномену «Душі», стало можливим об'єднати певні їх частини на основі усяновлення їх концептуальних елементів. При цьому, насамперед потрібно спробувати підійти до розгляду питання «Душі» з розгляду духовної і соціальної вагомості. Науково-теоретичний розгляд спроможний зважено і точно, без “декоративності з її прикрасами”, дати певний результат суджень. В доповнення слід враховувати, що тема «Д» має прекрасне висвітлення завдяки методів підходу до теми, органічного поєднання попередньої інформації, уваги до особливостей, уяви, стику протилежних точок зору і узагальнення.

Така можливість виникає із розгляду феномену «Душі» як соціокультурного концепту, з увагою на те, що концепт - категорія мислева, неспостережна, але структурована. Концепт – це акт « схватування» сенсу речей (проблеми) в єдності мовного вислову. Термін «концепт» введений у філософію П. Абеляром у зв'язку з аналізом проблеми універсалій, що потребували розщеплення мови і мовлення. В цілому, концепт - це певне уявлення про фрагмент світу або частини такого фрагменту, що має складну структуру, яка виражена різними групами ознак, що реалізуються різноманітними способами та засобами [9, с. 121].

Концепт, на відміну від форми «схватування» в понятті, що пов'язане із формами розсудку, є похідне звеличеного духу (розуму), що здатний творчо виявляти, або збирати смисли та помисли як універсальне, що представляє собою зв'язок усіх речей, і який включає в себе розум як свою частину. Як зазначає, зокрема, Ю. С. Степанов, концепт – це згусток культури у свідомості людини, це те, у вигляді чого культура входить в ментальний світ людини. З іншого боку, концепт – це те, з допомогою чого людина – звичайна людина, навіть не «творець культурних цінностей» — сама входить в культуру, а в певних випадках і впливає на неї [10, с. 43].

В зв'язку з дослідженням «Душі» і проблемою її пізнання, і особливо, виходячи із християнських догматів – де перше було «Слово» і все пізнання людини через «Слово», увагу можливо повернути до розуміння і визначення концепту у М. В. Піменової. Вона, зокрема, дає наступне положення: «Концепт – це деяке уявлення про фрагмент світу або частини такого фрагменту, що мають складну структуру, виражену різними групами ознак, які реалізуються різноманітними способами та засобами. Концептуальна ознака об'єктивується в закріпленій і вільній формі складових відповідних мовних одиниць – репрезентантів концепта. Концепт відображає категоріальні і ціннісні характеристики знань про деякі фрагменти світу. В структурі концепту відображаються ознаки, функціонально значимі для відповідної культури. Повний опис того чи іншого концепта, що значний для певної культури, можливе тільки при дослідженні найбільш повного набору засобів його вираження» [11, с. 10].

Доцільно визначити сучасні наукові підходи до вивчення феномену безсмертя Душі, і зрозуміло, що по між рядків проявляється суть духовно-соціальної проблеми сьогодення. Тобто зрозуміло, що доказів існування «Душі» достатньо в якійсь мірі потрібній для людини, і майбутньою дією має бути діюча сторона «Душі». Що цікаво, наочно видно, що розглядаючи на теоретичному рівні природу «Душі», дає про себе знати її основна духовна сутність, саме це момент неочікуваного проявляється, як перше відкриття – розглядаючи, вивчаючи хоча б одну сторону сутності, проявляється сама по собі інша її сторона.

Саме у всевіковому процесі формації "Духовного пласту" як концепту основну роль відігравав духовний осередок людини – її «Душа».

На основі установа значення концепта і визначивши його структуру, можливо видокремити соціокультурні характеристики феномену «Душі».

Звернути увагу можливо на те, що вся істина при пізнанні «Душі» "закрита", а "відкрита" - до певних меж, тільки та її частина - "Духовний пласт", яка і потрібний людству в його пошуках сокровенного. При цьому характерно, що інформація про «Душу» взагалі настільки багатомірна, що розглядати її в подальшому якби то і немає сенсу, але саме інформація, що основана на екзистенційному - духовному рівні, і дає відповідь на основні запитання людини про «Душу», відкриваючи і певну методику її пізнання.

Екзистенційно, "Духовний пласт", що пов'язаний з «Душою», знаходиться в найбільш відкритому стані, хоча ступінь можливості його пізнання однакова для кожної людини і все тільки залежить від екзистенційного відношення до своєї духовної сутності кожної людини. Вся можлива "маргінальність" суджень і дій у бік пізнання духовної сутності приходила із віку до віку до єдиної певної цілісної та гармонійної структури духовного, і вона фактично залишалася і залишається незмінна, як і Вічна істина по своїй природі незмінна, але як на сьогодення, вона ілюзорно привідкрита начебто більше, чим в минулому. "Духовний пласт" – це безмежна сила, з якої людина отримує свою потрібну їй частину душевної сили, але при цьому виникає питання – як саме людина використовує цю даровану їй силу. Чи через свою «Душу», чи без «Душі». Саме цей пласт духовності своєю консистенцією наповнює кожен частину всього суцього, іншими словами – сама суть всього суцього випромінює інформативно суть свого ества, формуючись в пласт духовного накопичення – відкритої сьогодні істини.

З однієї сторони "Духовний пласт", обумовлений Душою, відкривався і пізнався поступово, методом темпорального (часова особливість, часова сутність – темпоральність людського буття протиставлена речам, часу) накопичення інформації, яка поступово

доповнювалась в сторону істини, в свою чергу відкидаючи зайве – неістинне, так і безпосереднім – екзистенційним шляхом. А з іншої сторони вся суть істинного була завжди відкрита для людини і ця суть відкривалась через «Душу» – через її осмислення і пізнання. Однак, якщо люди не готові до сприйняття, то і суть духовного і не може бути пізнана.

Очевидно, що розглядаючи теоретично природу «Душі», дає про себе знати її основна духовна сутність, саме це момент неочікуваного проявляється, як перше відкриття – розглядаючи, вивчаючи хоча б одну сторону сутності, проявляється сама по собі інша її сторона. Варіанти різних проявів «Душі», виходять із спостережень, а саме: із добрих дій людини – саме тоді щось внутрішнє в людині радувалось і відображалось в сьйві очей; із того стану коли життя покидало людину, коли з тіла щось зникало, що ніколи не верталось тощо. Так метод певної ідеалізації дає своєрідну відповідь у вигляді гіпотези, що «Душа» як об'єкт (субстанція) існує і вона трансцендентальна і вона наділена властивостями.

Це є і проявом соціально-філософського розуміння феномену «Душі» як соціокультурного концепту, який абсолютно корегує сенс поняття «Душі» і наближує до її основ. Розглянувши на таких засадах феномен «Душі» стає безперечно зрозуміло, що «Душа» - це духовна основа, вона невидима простим зором, і шукати її обриси, вагу потрібно в духовних діях, адже вона присутня у всьому благому, і не проявляється в нечемному відношенні до неї, через нечемність до інших. І так, враховуючи вищесказане, проявляється варіант духовного бачення «Душі» (тобто, «Душа» як субстанція діє через матеріальне тіло, одинично духовне та вседуховне). Розглянувши дві ці основи «Д» стає безперечно зрозуміло, що «Д», це духовна основа, вона невидима простим зором, і шукати її обриси, вагу потрібно в духовних діях, адже вона присутня у всьому благому, і не проявляється в нечемному відношенні до неї, через нечемність до інших.

Висновки. На основі вищеозначеного стало можливим зробити певні узагальнення і висновки:

1. В кожен період формувалась своя гіпотеза бачень «Душі», яка в якійсь мірі задовольняла і набувала обрису традиційності. Проблема пізнання «Душі» в більшості зводиться до логічних – раціональних уявлень і визначень її сутності, а первинні поняття про феномен «Душі» виходять із емпіричних спостережень за життям, а конкретно за людськими його циклами – народженням, життям і смертю.

2. Традиційно феномен «Душі» вивчається не стільки розумовим осягненням, скільки з допомогою Віри або екзистенційного переживання Вічного, що створює картину соціально причетності кожної людини і людства до чогось такого, що є водночас і суб'єктивним і об'єктивним для всіх.

3. У пізнанні «Душі» проявляється певна символічна “ідеалізація”, тому що «Душа» зовні не проявлялась, і «Душа» конструювалась як певна субстанція – субстанціональна структура, що наділена певними ознаками і властивостями – і все це розглядалось як спосіб її пізнання.

4. Існування методологічних засад і протиріч в пізнанні феномену «Душі» сформувало уявлення про її екзистенційну субстанційність, що характерно відображено було вже при перших уявленнях і конструюванні первинних понять.

5. Рогляд властивостей «Душі» в структурі соціокультурного концепта дозволяє описувати субстанційну основу феномену «Душі», що дає змогу у визначених межах теоретично прослідкувати субстанційні властивості «Душі».

6. Може існувати припущення, що «Душа» може мати як внутрішні так і зовнішні ознаки, що виражаються у її властивостях.

7. Після розгляду «Душі» як субстанційної форми (критично, гнучко та дуже послідовно, із увагою звернення на всі зміни, що відбуваються, на ті події, які стали причиною цих змін) можливо ставити питання про розвиток «Душі».

Перспективи подальших досліджень. Зрозуміло, що повнота розгляду «Душі», як субстанції, має формуватись в межах сучасних відомостей про субстанцію, хоча і існує варіант

© Пальчинська М. В.

під час досліду розширити це поняття і створити нову гіпотезу. Це напевне має бути пошук і пояснення всіх притаманних взаємозв'язків, як між елементами самої системи субстанції, так і матеріального тіла. Все це має говорити не тільки про наявність цих зв'язків, а і про можливість переходу одних тверджень до інших.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Рорти Р. Историография философии: четыре жанра / Рорти Р. – М., 1998.
2. Щедровицкий Г. П. На досках. Публичные лекции по философии / Щедровицкий Г. П. – М., 2004. – 196 с.
3. Платон. Диалоги // Платон. – К.: «Основи», 1995. – С. 163.
4. Аристотель. Сочинения в четырех томах. Т. 1. // Аристотель : Ред. В. Ф. Асмус. - М., «Мысль», 1975. – С. 371.
5. Спиноза Б. Теологично-політичний трактат // Спиноза Б. / Пер. з лат. Литвинов. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2005. - С. 13.
6. Локк Дж. Опыт о человеческом разуме / Локк Дж. Избр. филос. произв. Т. 1. - М., 1960. - С. 128.
7. Гегель Г. Собр. сочинений / Г. Гегель. Т. 3. - М., 1956. - С. 60–61.
8. Лопатин Л. М. Новые идеи в философии / Л. М. Лопатин. Сб. 8. - СПб, 1913.
9. Абельяр П. Диалектика / В кн.: Абельяр П. Теологические трактаты. - М., 1995. – С. 121.
10. Степанов Ю. С. Константы: Словарь русской культуры: 3-е изд. / Ю. С. Степанов. - М.: Академический проект, 2004. - С. 42-67.
11. Пименова М. В. Символы культуры и способы концептуализации внутреннего мира человека (концептуальная метафора дома) / Пименова М.В. // Концепт. Образ. Понятие. Символ: к 70-летию проф. В.В. Колесова: коллективная монография / Отв. ред. М.В. Пименова. – Кемерово: ИПК «Графика», 2004. – С. 35-60.
12. Пименова М. В. Душа и дух: особенности концептуализации: монография / М.В. Пименова. – Кемерово: ИПК «Графика», 2004. – 386 с. (Серия «Концептуальные исследования». Вып. 3).

Пальчинська Мар'яна Вікторівна – кандидат філософських наук, доцент, докторант кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»

УДК: 141.7+1.316.3

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У СОЦІАЛЬНОМУ ПРОЕКТУВАННІ

У статті аналізується інноваційні технології в соціальному проектуванні в контексті соціально-філософської парадигми. Соціальне проектування є інструментом соціальних змін, які дозволяють конструювати соціальний простір. Акцентується увага на видозмінах, яким підпорядковується існуюча система соціальної взаємодії внаслідок використання інноваційних технологій у проектній діяльності.

Ключові слова: інноваційні технології, соціальне проектування, соціальне простір, соціальні трансформації.

ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В СОЦИАЛЬНОМ ПРОЕКТИРОВАНИИ

В статье анализируются инновационные технологии в социальном проектировании в контексте социально-философской парадигмы. Социальное проектирование является инструментом социальных изменений, которые позволяют конструировать социальное